

Válasz Prof.Dr.Tordai Attila, az MTA doktora, opponensi véleményére

Először is szeretném megköszönni Professzor Úr opponensi véleményét, a disszertáció alapos tanulmányozását, melyet a sokrétű kérdések, megjegyzések és a kritikai észrevételek is tükröznek. Ezekre adott válaszaim, a véleményben követett sorrend szerint, a következők:

Általános észrevételek

1. Az MTA teljes terjedelmű értekezés típusú doktori pályázat formátuma, összetétele és terjedelme nem meghatározott, ezért kerültek a tudományometriai adatok és a pályázat alapját képező saját közlemények listája a téziszüzetbe.
2. A 6 év különbséggel megjelent két saját közleménynek (10. és 17.) azért nagyon hasonló a címe mert ugyanazon betegség ugyanazon diagnosztikai problematikájával foglalkozik. De - a technológiai fejlődést is tükrözve - az egyik az iFISH és kompetitív, kvantitatív RT-PCR, a másik a konvencionális cytogenetika, iFISH és valós idejű RT-PCR diagnosztikus / monitorizálási kapacitását mutatja be.

Tartalmi/szerkesztési észrevételek:

a. A válasz vonatkozik a 'Formai észrevételek I – V. pontjaira is.

A dolgozat 5 fejezetre tagolódik és kizárólag saját közleményeket tartalmaz, saját publikált eredményeken alapszik.

1. Fejezet. Témakör: A tematikus vizsgálatok területét, hátterét, problematikáját, módszertani megközelítését összefoglalni – körvonalazni hivatott, saját – a tematikus vizsgálatokhoz nem tartozó – publikált ábraanyaggal demonstrált fejezet. Csak ez az egy témakör van. Ennek példáit, az azokhoz kapcsolódó tematikus vizsgálatokat a 3. fejezet tartalmazza, ezért közel azonos a két fejezet címe, mely ugyancsak ezért, megegyezik az értekezés címével.

2. Fejezet. A tematikus vizsgálati területek (3. fejezet) módszertanát és a vizsgált betegeket összefoglaló fejezet. A sok módszertani átfedés miatt szükséges volt egy külön módszertani fejezet létrehozása, mely száraz technikai adathalmazával általában mindig elkülönül a 'Bevezetés - Eredmények - Diskusszió' klasszikus triásztól.

3. Fejezet. A saját, egymástól elkülönülő tematikus vizsgálatokat tartalmazza öt pontban (3.1., 3.2., 3.3./3.3.1.-3. alfejezetek/, 3.4., 3.5.), mindegyikben 'Bevezetés(a) - Eredmények(b) - Diskusszió(c)' tagolással (kivéve értelemszerűen a 3.5. fejezetet, mely saját vizsgálatokra alapozott áttekintő / review jellegű munka). Az eltérő témák miatt közös bevezetés nem volt kivitelezhető. Ugyanilyen okok miatt közös eredmény megbeszélés nem volt lehetséges. Az eredményeket minden alfejezetben külön tárgyaltam, esetenként pontokba foglaltam a következtetéseket, de az utóbbiak levonása nem előzte meg az előbbit.

4. Fejezet. Az észleletek absztrakcióját, a 'Főbb következtetések'-et tartalmazza, melyeket 'Új eredmények'-nek tartottam. Eredmény megbeszélést, hivatkozásokat e fejezet nem tartalmaz (5.4. fejezet nincs).

5. Fejezet az 'Irodalomjegyzék'. A hivatkozások számozása al-/alfejezetenként újraindul, a hivatkozások az 5.1., 5.2.1. – 5.3.5. jelzésű 10 szakaszba rendezettek (az 1.1.-6. alfejezeteké az 5.1-be; a 2.3.1.-3. alfejezeteké az 5.2.3-ba; a 3.3.1.-3. alfejezeteké az 5.3.3.-ba), melynek

tartalmi jelzését ('Hivatkozások listája') a tartalomjegyzék és az oldalszám jelzések miatt ismételttem 10-szer, de csak a decimális fejezet megjelölés is megfelelő lett volna.

A szerkesztőként azt véltem, hogy a dolgozat egyes összefüggő szakaszai - a fejezetek-/al-/al-fejezetek konzekutív, decimális számozása és ezen fejezet jelölések jobb fejlődésben történő oldalankénti feltüntetése által - jól átláthatóak és könnyen felkereshetőek. Így pl. a 2.3.2. alatti módszertan a 3.3.2. tematikus vizsgálatokhoz tartozik, a főbb következtetéseket – új eredményeket a 4.3.2. fejezet, míg a hivatkozásokat az 5.2.3. ill. az 5.3.3. fejezetek tartalmazzák. Ennek megfelelően, pl., a 2.3.2. fejezetben a **(16)** hivatkozás (36. old.) az 5.2.3. 16. referenciájaként (162. old.) azonosítható.

A saját, a dolgozat alapját képező közlemények elkülöníthetőek, a bemutatott eredmények saját publikációhoz rendelése az alábbiak szerint valósult meg. A dolgozatban – értelem szerűen – csak saját publikált eredmények és azok demonstrációs anyaga került bemutatásra (a 63 ábrából és 18 táblázatból csak 1 átvett séma /1.2.1. ábra, 5. old./; 2 saját, de nem publikált ábra /1.3.3. ábra, 12. old., valamint a 3.2.9. ábra, 79. old./, továbbá 1 saját, nem publikált séma /2.3.3.3. ábra, 43. old./ fordul elő). Az összes többi demonstrációs anyag ábra magyarázatában vagy táblázat címében szereplő hivatkozás a releváns saját publikációra utal és a fentiek alapján azonosíthatóak az 5. Irodalomjegyzék fejezetben. Így például az 1.2.2.a-g. ábra (9-10. old) **(28)** referenciája megfelel az 5.1. (157. old) 28. hivatkozásának; a 3.3.2.10. ábra (108. old.) **(90)** referenciája az 5.3.3. fejezet 90. hivatkozásának (176. old.). A tábla címekben és képaláírásokban található hivatkozások lefedik a dolgozat alapjául szolgáló közlemények teljes listáját; kivéve 3-at, melyek szövegkörnyezetben fordulnak elő: #5, Pajor et al, 1998 > 1.2. fejezet, 6. old., **(30)**; #20, Jáksó et al, 2007 > 3.3.1. fejezet, 97. old., **(58)**; Alpár et al, 2014 > 3.1. fejezet, 51. old., **(26)**. Az utóbbi tartalmazza a 3.1. fejezet teljes ábra és táblázat anyagát. Ezekhez azonban, ebben az egy alfejezetben, - megmagyarázhatatlan technikai hibaként – a hivatkozás **(26)** nem került feltüntetésre az ábránál / táblánál. Emiatt is – egyetértve az ide vonatkozó észrevétellel -, ezen publikációt valamint mellékleteit teljes terjedelemben mellékelem.

b. A disszertáció alapját képező közleményekből az 1991-es és 1995-ös két módszertani alapközlés, az első és utolsó tematikus vizsgálati közlemény 1997 – 2014 között jelent meg, melyből 6 2010-től. 2010 – 2013 között egy területen végeztünk – igaz kiterjedt – vizsgálatokat (1. 2.1. / 3.1. fejezetek). Ezért is igyekeztem az egyes témákat az utolsó 5 – 5 1/2 év (2010-től) közleményei alapján is diszkutálni. A módszertani fejezetek (2.1.-4.) ilyen jellegű diszkutálása valószínűleg kevésbé jellemző. Ha egy módszer nem jó, az hamar kiderül, egyébként pedig hosszú ideig használtatik. Tapasztalatom szerint, például, a haemopoeticus és lymphoid szövet daganatai jelenleg érvényes WHO szerinti klasszifikációja min. 90 %-a elvégezhető 15 – 20 éves fenotipizálási módszerek alapján. Megvizsgáltam ugyanakkor a tematikus vizsgálati fejezetek 5.3.1., 5.3.2., 5.3.3., 5.3.4. és 5.3.5. alatti hivatkozási listáiban az újabb, 2010-től publikált hivatkozások számát, mely 11 + 5 + 9 + 5 + 18 = 48-nak, tehát átlagosan ~ 10-nek adódott. Úgy véltem /vélem, hogy egy – egy szűk,

nagyon speciális területen kb. 10 meghatározó közlés / 5 év jellemzi a nemzetközi ismeretanyagot ill. adott esetben nem volt több, releváns közlés.

c. A 3.3.1. / 5.3.3. fejezetek 31. és 34. hivatkozása a szűkebb témakör 30 hivatkozásának része. Ezek, módszertanilag is, a kor színvonalát képviselték, a PubMed-ben listázottak, a szűkebb témakört más 5 éven belüli közleményekkel is diszkutáltam.

Tartalmi kérdések

d. A kombinált immunfenotipizálás / interfázis FISH (KIIF) vizsgálatokkal monitorozott 14, t(12;21) ETV6/RUNX1+ betegekről (több, mint 1 évnyi m.o-i betegszám) legalább 10 éves követési adat rendelkezésre áll. Ezek szerint:

- az 5 betegből, akinél a kezelés 5. hónapjában 10^{-3} -nál magasabb / nagyobb reziduális betegsége (MRB < 3) volt, 1 beteg komplett csontvelői relapszust mutatott a 24. hónapban, majd az újabb kezelés hatásár, allotranszplantációt követően véglegesen meggyógyult;
- nem volt komplett csontvelői relapszus a 9-ből egyetlen betegben sem, akinél az 5. hónapban 10^{-3} -nál kisebb reziduális betegség (MRB > 3) állt fent.
- az 1/5 vs 0/9 számok valószínűsítik az előnyösebb esemény mentes túlélést (EFS) a kevesebb, mint 10^{-3} ETV6/RUNX1+ / CD10+ csontvelői sejtekkel - a fenntartó kezelést megelőző intenzív kezelés terminális fázisában, a Protokoll M és Protokoll II határán (5. hónap vége) -, bíró betegeknél.

e. A neutrophil alkalikus foszfatáz (NAP) és a granulocytá alkalikus foszfatáz aktivitás (GAPA) ugyanazt az enzimaktivitást jelöli ugyanazon sejtekben.

f. Secker-Walker és Craig (1993) vezette be a 'stem-cell' Ph+ ALL fogalmát, ezen a fizikailag szeparált mononukleáris sejtek és granulocyták Ph pozitivitása alapján több sejtvonalú (el nem kötelezett őssejt eredetű) Ph+ ALL-t értettek és ezt különítették el a lymphoid őssejt eredetű Ph+ ALL-tól. Ez jelentős prognosztikai különbségben (35 vs 4 hónap túlélés) nyilvánult meg. A két csoport heterogén volt az m-bcr vs M-bcr töréspont régió vonatkozásában is, ennek azonban prognosztikai hatása nem volt. Miközben világossá teszik, hogy a kliniko-pathologiai lefolyás (citológiai konverzió, növekvő diszkrépancia a citológiai vs citogenetikai remisszió mértéke között) mondhatja meg, hogy CML-LBC-ről v. *de novo* Ph+ ALL-ről van szó, két csoportjukhoz ilyen adatokat nem mellékelnek. Pusztán teoretikusan felvetik, hogy mindegyik Ph+ ALL 'eredendően' el nem kötelezett őssejt eredetű, de a lymphoid restrikciót mutatókban a myeloid és erythroid vonalak supprimáltak (mellyel szemben áll a napi megfigyelés, hiszen minden ALL-ben van reziduális myelo- és erythropoesis).

Tehát nagyon valószínű, hogy el nem kötelezett őssejt eredetű Ph+ ALL nem létezik, saját vizsgálataink is ezt igazolták. Így ezen állapot valamint CML-LBC közötti teljes genom vizsgálati eredményekről nem tudok beszámolni. Megerősítem viszont, hogy a lymphoid őssejt eredetű Ph+ ALL valamint a CML-LBC között 33 K ill. 65 K oligonukleotid aCGH, eljárással különbség nem tehető (5.3.3. fejezet 16., 46., 48. ref.); ilyet saját MLPA (Multiple Ligation dependent Probe Amplification) vizsgálataink sem mutattak (Cancer Genet 2012;

205:465-469). A kérdéskörben 244 K oligonukleotid aCGH, 50 – 500 K SNP platform illetve WGS vizsgálatokat nem ismerék.

g. *JAK2 V617F*, *CALR*, illetve *MPL W515K/L* mutáció vizsgálatok a 64 ET beteg szériából nem történtek sajnos, melynek elsősorban az az oka, hogy az archivált anyag nagyrészt elfogyott. A molekuláris aberrációk felismerésének kronológiája is egyfajta magyarázat:

- 1983 / 84: a Ph kromoszóma molekuláris háttere (bcr-abl kiméra protein / RNS) leírása;
- 2005 : a JAK2 pontmutáció leírása;
- 2006 : a PML funkció-nyerő mutáció leírása;
- 2013 : a Calreticulin frameshift mutáció leírása.

Ezen molekuláris márkerek kombinált vizsgálata, klinikopathológiával történő összehasonlítása most nyilvánvalóan aktuális és a betegségek további prognózis releváns stratifikációját eredményezheti; pl. a JAK2 mutáns ET és PV két különböző fenotípust képvisel ugyanazon betegség fejlődése folyamán, míg a CALR mutáció pozitív ET (20-25 %) elkülönülő nosologiai entitás. Sajnos, iFISH technikával a pont-mutációk (JAK-2, MPL) illetve a leggyakoribb 52 bp deléció (1. típus) valamint az 5 bp inszerció (2. típus) CALR aberrációk nem azonosíthatóak.

h. Milyen molekuláris különbséggel magyarázhatóak a nem csak általam használt bcr+ ET és a Ph+ ET kórképek közötti különbségek?

A kérdés megválaszolásához emlékeztetni szeretnék a következőkre:

1. Még jóval a molekuláris éra előtt, 1986-ban, az ET kritériumokat - melyek között a Ph negativitás is szerepelt - definiáló Polycythemia Vera Study Group megemlít 7, ET-nek megfelelő beteget, akik Ph pozitívak voltak és akiknél 3 -5 év alatt CML krónikus fázis vagy BC fejlődött ki.
2. A Burkhardt-féle, 1990-es pusztán morfológiai klasszifikáció is ismerte a CML – ET „borderline” / határesetet.
3. Ezek valamint az alábbiak ellenére a 2008-as, sőt a klasszifikáció 4. WHO kiadása 2016-os revíziója (<http://www.bloodjournal.org/content/127/20/2391?sso-checked=true>) alapján is a bcr-abl pozitívitás kritérium CML, viszont kizáró ok ET esetén.
4. Ugyanakkor egyre szaporodik azon közlemények száma ahol a bcr-abl pozitívitás illetve a JAK2V617F mutáció egyidejű fennállását (biklonális vagy dupla mutációt hordozó klónok) vagy egymást követő kialakulását igazolták egy betegség lefolyása során (5.3.3. Ref. 47 és 60). A bcr-abl átrendeződés ezen esetek kb 45 %-ában azonban nem manifesztálódott CML formájában, tehát az aberráció nem volt domináns ('dormant' quasi 'passanger' mutáció). Ugyancsak bizonyított, hogy a fenti aberrációk domináns ('driver') vagy nem domináns ('passanger' /'hitchhiking) jellege TKI kezelés, vagy nem ismert hatásra megváltozhat. Nyilvánvaló, hogy ezen fenotípus változás az aberráció expanziójának illetve expressziójának változásával áll kapcsolatban. A CALR valamint a JAK2 / MPL mutációk ugyanakkor kölcsönösen kizáróak egy betegségben. A WHO-2016 revízióban elismert myelodysplastikus / myeloproliferatív neoplasia ring sideroblastokkal és thrombocytosissal (MDS/MPN-RS-T) kórképben egy 'spliceosoma', a SF3B1 gén gyakran ko-mutálódik JAK2_V617F ill. CALR / MPL gének aberrációival, mely genetikai hátterét adja a hibrid myeloid proliferációnak.
5. A bcr+ ET ill. a Ph+ ET vonatkozásában is erről lehet szó. Természetesen a bcr-abl átrendeződést mutató klón az esetek igen nagy többségében masszívan expandál a

vérképzésben és a kiméra definitive expresszálódik. A bcr-abl expresszió tartomány szélességére azonban régi molekuláris adatok vannak (Keating, 1993; 5.3.3. ref. 130), miszerint 10^{-6} érzékenységgű PCR-rel a Ph+ CML kolóniák 25 %-a bcr-abl expresszióra negatív /néma/, mely érték 95 %-ra növekedett, ha a kolónia-képzés IFN- α jelenlétében történt. Ez a 'silencing' bizonyítást és különös hangsúlyt kapott a TKI érában a molekuláris monitorizálás kapcsán, mely miatt DNS alapú követési módszerek preferált használatát javasolták (5.3.3. Ref. 100, 101). Mi is közöltük a bcr-abl expresszió jelentős alternálását a betegség lefolyása során illetve széles tartományát a CML betegség kezdetén (5.3.3. Ref. 131, 134). Ph+ ET esetén az expresszió, bcr+ ET esetén az expanszió és / vagy az expresszió csökken (het), de más – nem ismert faktorok sem zárhatók ki. Mindenesetre az egyik bcr+ ET betegünk jól demonstrálja ezt a kérdéskört és az átmenetet: bcr-abl RT-PCR pozitivitás mellett iFISH negatív volt bcr-abl átrendeződésre (a fals pozitív cut-off szint miatt nem detektálhattunk pozitív sejtmagot), de a Sz. László Kórház Citogenetikai Laborjában 50 metafázisból 1-ben (!!)- egyértelmű Ph kromoszómát irtak le a betegnél (ami szerencsés esemény, hiszen a binomiális eloszlás szabálya szerint 50 vizsgált metafázis esetén 95 % a valószínűsége annak, hogy 5.8 % Ph+ sejt 'nem látszik'; 5.3.3. Ref. 97). A beteg végleges meggyógyult, rövid IFN- α kezelést követően kezelést nem igényel 15 éve.

6. Összességében az mondható, hogy a bcr+ ET és a Ph+ ET állapotokban mennyiségileg különbözik a bcr-abl átrendeződést mutató klón expansziója és következményesen expressziója (lineáris vagy nem lineáris összefüggésben), tehát ez a klón relatív 'passanger' jelleggel viselkedik ezen állapotokban. Hogy ennek mi az oka és pathomechanizmusa, azt nem tudom megmondani, és ilyen adatokat nem ismerek.

i. Vannak lymphoma csontvelői infiltrátumra (gyakrabban és elsősorban érett, perifériás B-sejtes; ritkábban és kevésbé jellegzetesen érett, perifériás T-sejtes folyamatok esetén) gyanúkteltő vagy nagyfokban gyanúkteltő morfológiai mintázatok. A morfológiai megítélés specificitása azonban nagyon alacsony, fals pozitivitása magas. Régi morfológiai megfigyelés továbbá, hogy MPN-ákban a lymphoid sejttartalom magasabb a normálisnál. A MPN-ákban, szigorú kritériumok alapján kimutatott, a lymphoma incidenciánál jelentősen magasabb arányban detektált IgH/R indikálhat klinikailag korai lymphoma kutatást (stádium meghatározást) és eredményezhet korai lymphoma diagnosztikus felállítást (l. 3.3.2.6. ábra), felhívja a figyelmet arra, hogy haematopathológiai centrumokban a crista biopsiával párhuzamosan zajló áramlási citometriás fenotipizálás során a CD5, CD10, CD19, CD23, CD38, CD56, könnyűlánc tipizálás valamint a CD3, CD4, CD5 és CD8 márkerek alkalmazása nagyfokban ajánlott. Ezen túl azonosíthat prekursor léziókat; pl a még a WHO-4 2016-os revíziójában is provizórikus entitásként szereplő, CLL prekursor és familiáris CLL.-ben halmozódó, monoklonális B-lymphocytosist (MBL), annak 'low-count-MBL', 'high-count' MBL vagy nem CLL-típusú MBL típusát valamint *in situ* follicularis lymphomát, stb. A korai felismerés, a reaktív állapotok (főként autoimmun betegségekben), a prekursor léziók illetve a klinikopathológiai értelemben valódi lymphomák korai felismerése meghatározza a kezelést és így a prognózist is.

j. Amióta EBER *in situ* hibridizációval paraffinos metszeteken (FFPE anyag) is könnyen ki tudjuk mutatni az EBV jelenlétet (1990-es közepe óta), megfigyelték, hogy perifériás T-sejtes

lymphoma-ban (PTCL) az EBV+, kis lymphocytá karakterű sejtek mikroszkóposan nyilvánvaló arányban és gyakran fordulnak elő, különösen a leggyakoribb PTCL-ban, angioimmunoblastos lymphoma (AITL) típusban. Tanulmányunkban mi is megvizsgáltuk és megállapítottuk, hogy a PTCL szövetben, az esetek 23 %-ban, a háttérben, a normál nyirokszövethez képest ~ 50-szer nagyobb mennyiségben van jelen EBV+, kis lymphocytá típusú (nem proliferatív, nem blastos és éretlen), memória B-sejt állomány (3.4 fejezet, 136.old.). Ez a PTCL okozta immunszuppresszió hatására fejlődik ki, megteremtve – további mutációk szerzésével – potenciális B-sejt proliferáció alapját. 1999-ben írták le (ismerték fel) először 3 betegben, hogy PTCL-ban EBV+ proliferatív B-sejt állomány is előfordulhat. Két nagy volumenű tanulmányt végeztek / végeztünk (5.3.4. ref. 12 és 28.) ezekben 12 / 300 PTCL (4 %) ill. 17 / 600 PTCL (2.8 %) volt az EBV+ proliferatív B-sejt állomány jelenlétének aránya. A jelenség tehát ritka, a malignus lymphomák Európában max. 10 %-át kitevő PTCL néhány %-ában fordul elő. Ez a jelenség másodlagos a PTCL-hez viszonyítva, az EBV+ B-sejt populáció fejlődést mutathat, ennek Hodgkin-Reed-Sternberg sejt irányú fejlődését mutattuk ki, de tumoros megjelenéséig ('passanger' populációból domináns / driver populáció kialakulásáig) még hosszú út vezet. A PTCL betegek pedig gyakran korán halnak, valamint – ezt a legelső betegünkben konkrétan tapasztaltuk – az elindított kezelésre az EBV+ éretlen populáció jóval szenzitívebb és szelektíven kipusztul. Mindezek miatt extrémén ritka a kompozit PTCL és EBV+ Hodgkin / nem Hodgkin B-lymphoma. A fenti jelenség azonban a szelektált és nagy anyaggal dolgozó referencia centrumokban nem olyan ritka, komoly diagnosztikus problémát okozó és definiálendő folyamat.

k. Az automatizált iFISH vizsgálatok rutin diagnosztikai alkalmazási lehetőségeivel kapcsolatos kérdésre a következőket válaszolom.

2006 és 2012 között publikáltuk az automatizált iFISH ill. kombinált automatizált fenotípus előszelekció / iFISH vizsgálati eljárásainkat daganatos hematológiai / citológiai és FFPE mintákon (Philadelphia transzlokáció; CD10 + t(12;21); IGH/CCND1; IGH/BCL2) illetve vizelet minták tumoros hámsejtjeinek azonosítására (CK7 + krsz 3, 7, 17 nyerés, és 9p21 vesztés). Ezek a közlések kaptak 50 idézést, válogatott esetekben használjuk őket. Alkalmazásuk elsősorban nagy anyagmennyiséggel dolgozó centrumokban várható, jelentős beruházást igényelnek (állóeszköz + szakértelem).

A legjelentősebb diagnosztikai alkalmazási előrelépésnek a konzekutív 2 x 4 iFISH alapú 8 paraméteres kromoszóma (4,6,10,14,17,18,21,X) vizsgálatunkat tartom 2012-óta (3.1.b. fejezet). Ennek alapján a rendkívül renyhén oszló gyermekkori hiperdiploid (HeH) ALL-ben (30 ill. 60 %-ban HeH állapot iFISH-sel negatív karyotípusokban ill nem oszló csontvelőben; informatív karyogram 38 - 53%-ban áll rendelkezésre, ezekben is minden kromoszóma számbeli aberrációja 51 %-ban vizsgálható csak [Hereema, 2000; Schultz, 2007; Paulsson, 2013]) új diagnosztikai eljárást fejlesztettünk ki, melynek automatizált változatát is kidolgoztuk. Ennek során mindössze 3 kromoszóma szimultán iFISH vizsgálatával 96.3 %-os specificitással és 96.6 %-os szenzitivitással meg tudjuk határozni a HeH állapotot (l. mellékelt ppt. ábra). Ezzel az eljárással a nemzetközi bejelentés (PCT/1B2014/067116) nyomán elértük a szabadalmazhatóság elismerését is.

Formai észrevételek:

I.-V. Válaszok a 'Tartalmi/szerkesztési észrevételek' a. pont alatt.

VI. Az 1. fejezet 1. referenciája (5.1.fejezet 1. referenciája) a 3. oldalon, az 1.1.1. ábra képaláírásában, míg a fejezet 87. hivatkozása (5.1. fejezet 87. hivatkozása) a 9. oldalon a 1.2.2.c.-d. ábra képaláírásában található.

VII. A hiperdiploid gyermekkori pre-B-ALL a leggyakoribb gyermekkori malignoma leggyakoribb genetikai variánsa, önálló entitás. A hiperdiploiditás vizsgálatának közel ½ évszázados története van, de jelenleg is nyitott kérdések vannak a patogenezist / patomechanizmust illetően. A meghatározó állomásokra utalnak a hivatkozások, melyek ugyanebben a formában jelentek meg az alapul szolgáló, limitált referenciaszámot engedélyező, *Pediatr. Blood & Cancer*, 2014; 61:2208-2214 (3.1. fejezet, 51. old.; 5.3.1. fejezet 26. referenciája) közleményünkben.

A 85 oldalon (3.3.1.a.1.) irt „... a 9 közleményben..” elírás, a helyes szöveg: – a zárójeles hivatkozásoknak megfelelően - ‘.. a 10 közleményben..’

VIII. 49. oldal (3.1. fejezet) 11. és 13. hivatkozása (5.3.1. fejezet 11. és 13 referenciája) volt a disszertáció megírása előtti 7 -8 év legjelentősebb megat tanulmánya ill. nagyon részletes review-ja. Ezeknek a HeH pre-B-ALL patomechanizmusára vonatkozó egyes meghatározó tételeit azóta is passzívan átveszi a nemzetközi irodalom, tehát ‘ma’, azaz akkor, 2014/15-ben is azt tartották érvényesnek. Miközben valójában ez, vizsgálati bizonyíték nélkül, valaki által 1992-ben tett általánosító kijelentés, melyet azóta is – bizonyíték nélkül - passzívan átvett a nemzetközi irodalom. Idevonatkozó, korrelált 8P genetikai adatbázisra alapozott munkánk ezt cáfolja meg, ill. képes elsőízben objektíve vizsgálni a kromoszóma nyérések kialakulásának mechanizmusát (mert erre az allél specifikus polimorf márkerek nem alkalmasak).

A 85. oldal (3.3.1. fejezet) 2010-ből származó 16. hivatkozása (5.3.3. fejezet, 16. referencia) azért érdemelte ki a ‘legújabbban’ megjelölést, mert a kérdéskör vizsgálata (l. 3.3.1.2. táblázat, 89. oldal) 30 éves, és feltételeztem, hogy az utolsó 5 év munkáját nevezhetem ‘legújabbnak’. Különös tekintettel arra (l. f. pont fent), hogy nem ismerek újabb, aCGH, SNP platform ill. WGS vizsgálatokat a kérdéskörben (szemben a CML myeloid blastos krízis *vs de novo* Ph+ AML területtel (l. 3.3.1 fejezet, 95. old. 48. hivatkozás / 5.3.3. fejezet 48. hivatkozás).

IX. Az értekezés nyelvezetével kapcsolatban azt próbáltam követni, hogy – ahol az Orvosi Helyesírási Szótár a magyaros és a latin os írásmódot egyaránt megengedi -, az utóbbit használjam. Nyilván becsúsztak hibák. Az észrevételeket, köszönettel, tudomásul vettem.

Tisztelettel kérem az opponensi véleményre adott válaszaim elfogadását.

Dr Pajor László
PTE, Pathologiai Intézet
pajor.laszlo@pte.hu

Pécs, 2016.08.10

Melléklet (csak elektronikusan küldött anyag) :

1. PBC_2014 publikáció (8 fájl)
2. 1 ppt fájl